

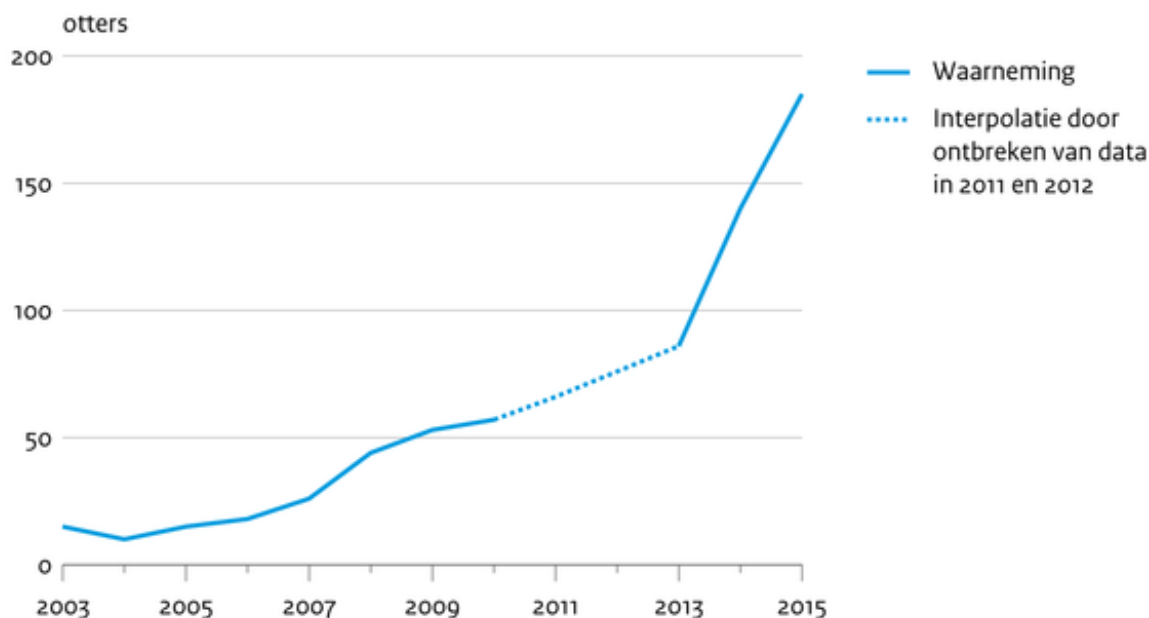
Otter, 2002-2015

Indicator | 25 oktober 2016

U bekijkt op dit moment een archiefversie van deze indicator. De actuele indicatorversie met recentere gegevens kunt u via deze [link](#) [1] bekijken.

De otter was aan het eind van de twintigste eeuw uit Nederland en aangrenzende landen verdwenen. Door herintroductie is er vanaf 2002 weer een groeiende populatie aanwezig die inmiddels is uitgegroeid tot circa 185 dieren in de winter van 2015/2016. Het aantal verkeersslachtoffers is per jaar toegenomen van 3 in 2003 tot 37 dieren in 2015. [figuurgroep]

Aantal otters

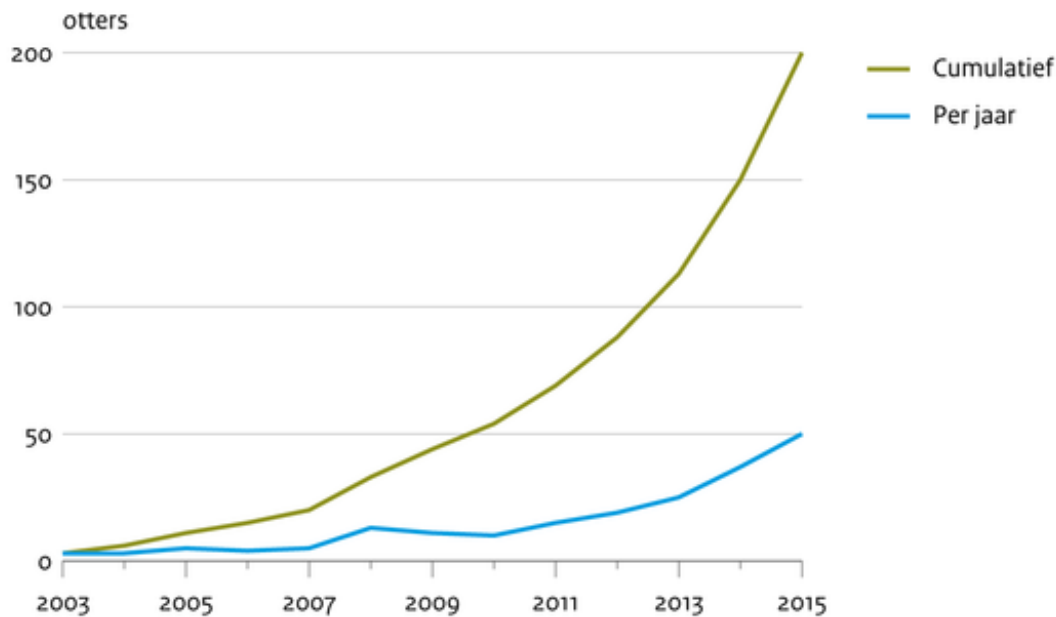


Bron: Wageningen Environmental Research (Alterra)

WUR/okt16
www.clo.nl/nl107211

- [Download figuur](#) [2]
- [Download data \(ods\)](#) [3]

Verkeersslachtoffers otter



Bron: Wageningen Environmental Research (Alterra)

WUR/okt16
www.clo.nl/nl107211

- [Download figuur](#) [4]
- [Download data \(ods\)](#) [5]

[/figuurgroep]

Oorzaken van achteruitgang

Omstreeks 1900 kwamen otters nog in het hele land voor. Door bejaging, verkleining van de leefgebieden en strenge winters nam het aantal otters decennialang sterk af. In de jaren zeventig van de vorige eeuw kwam wellicht de genadeslag. Hoge concentraties PCB's hoopten zich op in de lichamen van de otters via de vis die zij aten waardoor hun voortplanting mogelijk verminderde. Ook was er sprake van een hoge sterfte door visfinken en het verkeer. In 1989 werd voor het laatst een dode otter in Friesland gevonden en tot 1992 werden er sporen waargenomen. In het Maasgebied zijn rond die tijd incidenteel nog sporen gevonden. Waarschijnlijk betrof het zwerfende dieren van een relictpopulatie uit de Ardennen.

Herintroductie in 2002

Nadat de otter uit ons land was verdwenen, is volgens het Soortbeschermingsplan uit 1989 gewerkt aan de terugkeer door de ongunstige invloedsfactoren te verbeteren. Omdat er geen zicht was op een natuurlijke terugkeer is een herintroductieprogramma opgesteld. In de periode 2002-2009 zijn in de laagveengebieden van Zuidoost-Friesland en Noordwest-Overijssel 31 otters uitgezet. De uitgezette dieren waren aanvankelijk afkomstig van wildvang uit Oost-Europa en daarna afkomstig uit dierparken.

Populatie groeit

In de winter van 2007/2008 waren er voor het eerst meer dieren aanwezig in het uitzetgebied dan er zijn uitgezet. De groei van de populatie is niet alleen te danken aan het uitzetten van dieren, maar vooral aan de voortplanting. De populatie is inmiddels uitgegroeid tot een geschat aantal van 185 dieren in de winter van 2015-2016. Binnen de grenzen van het uitzetgebied wordt het aantal geschat op ca. 85 (jong)volwassen dieren. De monitoring van de afgelopen jaren heeft duidelijk gemaakt dat in toenemende mate sprake is van inteelt. Dit kan leiden tot een afname van de reproductie en de overleving van (jonge) otters. In de winter van 2015-2016 lijkt de genetische variatie in de Nederlandse otterpopulatie zich te stabiliseren en niet verder af te nemen. Verheugend is daarnaast dat er op steeds meer plekken otters van Duitse origine in de Nederlandse populatie opduiken. Het risico van inteelt kan geneutraliseerd worden als deze dieren een bijdrage gaan leveren aan de voortplanting.

Omvang leefgebied wordt groter

Het areaal van de otter is de laatste jaren behoorlijk uitgebreid. In de winter van 2007/2008 was het gehele uitzetgebied gekoloniseerd. Er leven dan volwassen otters in de Rottige Meenthe, de Lindevallei, de Weerribben, de Wieden en de Oldematen. Daarna heeft de populatie zich verder uitgebreid en in 2015 zijn otters aanwezig in andere leefgebieden. Er is een min of meer aaneengesloten noordelijk leefgebied ontstaan van het zuidwestelijk, midden en noordoostelijk deel van Friesland tot in het noordwesten van Groningen, de Kop van Overijssel, een deel van de Noordoostpolder en zuidwestelijk Drenthe. In Twente bij de Dinkel, rond Doesburg en in het Duitse Dülmen (Kreis Münster) zijn kleine populaties ontstaan met voorouders uit Nederland en de populatie uit centraal Europa. Ook in oostelijk en zuidelijk Flevoland is een leefgebied ontstaan. Daarnaast duiken zwervende dieren uit de Nederlandse populatie op in onder meer het Vechtplassengebied, de IJssel, de Ooijpolder/ Rijnstrangen, de Grift bij Rhenen, en zelfs bij Weert en Antwerpen. In het rivierengebied langs de Rijntakken plaatst ARK Natuurontwikkeling momenteel otters bij om de populatie (genetisch) te versterken.

Verkeer belangrijkste bedreiging voor otterpopulatie

Verkeerssterfte is de belangrijkste bedreiging voor de otter in Nederland. Synchron met de toename van het aantal otters in Nederland nam het aantal verkeersslachtoffers per jaar toe van 3 in 2003 tot 50 dieren in 2015. Het betreft vooral subadulte mannetjes die het uitzetgebied verlaten en in toenemende mate (sub)adulte wijfjes. Verkeerssterfte is bij Nederlandse otters die dood worden gevonden in ca. 80% van de gevallen de doodsoorzaak. Verkeerssterfte onder de otter komt overeen met die in heel Europa. Ook de hogere mortaliteit bij subadulte mannetjes is een patroon dat overeenkomt met gegevens uit andere gebieden in Europa. Het is daarom gewenst om de belangrijkste verkeersknelpunten in de naaste omgeving van het uitzetgebied te mitigeren en robuuste verbindingen tussen natuurgebieden aan te leggen. In de periode 2015-2017 legt het Rijk samen met een aantal provincies oversteekplaatsen langs wegen aan om urgente knelpunten op te lossen.

Weinig bekend over toxiciteit PCB's voor otters

Visetende dieren lopen een lichte tot matige kans om voortplantingsstoornissen te ontwikkelen in de Nederlandse riviersystemen. Giftig polychloorbiphenyl (PCB) draagt hier het meeste aan bij. Omdat otters vrijwel alleen vis eten, krijgen ze veel giftige stoffen binnen die in hun lichaam ophopen. Op grond van de huidige concentraties aan PCB's in de meeste Nederlandse wateren, met name in het rivierengebied, kunnen nog steeds nadelige effecten op individuele otters optreden. Over het effect van PCB's op de populatiedynamiek is nog onvoldoende bekend. Gezien de groei van de populatie en

de uitbreiding van het areaal van de otter in Nederland, lijken PCB's op dit moment geen bedreiging.

Rode Lijst

De otter staat op de Rode Lijst van zoogdieren.

- [indicator=nl1521]

Referenties

- Koelewijn, H.P., M. Pérez-Haro, H.A.H. Jansman, M.C. Boerwinkel, J. Bovenschen, D.R. Lammertsma, F.J.J. Niewold & A.T. Kuiters (2010). [The reintroduction of the Eurasian otter \(*Lutra lutra*\) into the Netherlands: hidden life revealed by noninvasive genetic monitoring](#) [6]. Conservation Genetics 11: 601-614.
- Kuiters, A.T. & D.R. Lammertsma (2014). [Infrastructurele knelpunten voor de otter; Overzicht van verkeersknelpunten met mate van urgentie voor het nemen van mitigerende maatregelen](#) [7]. Alterra-rapport 2513. Alterra Wageningen UR, Wageningen.
- Kuiters, L. & D. Lammertsma (2016). [Stand van zaken urgente otterknelpunten](#) [8]. Alterra Wageningen UR, Wageningen.
- Kuiters, A.T., G.A. de Groot, D.R. Lammertsma, H.A.H. Jansman & J. Bovenschen (2015). [Genetische monitoring van de Nederlandse otterpopulatie 2013/2014. Ontwikkeling van populatieomvang en populatiegenetische status](#) [9]. Alterra-rapport 2624, Alterra Wageningen UR, Wageningen.
- Kuiters, A.T., G.A. de Groot, D.R. Lammertsma, H.A.H. Jansman & J. Bovenschen (2016). [Genetische monitoring van de Nederlandse otterpopulatie. Ontwikkeling van populatieomvang en populatiegenetische status 2014/2015.](#) [10] WOT-technical report 62. WOT Natuur & Milieu, WUR, Wageningen.
- Lammertsma, D.R. & N.W. van den Brink (2012). [A short note on the effects of pollutants on the European otter \(*Lutra lutra*\)](#) [11]. Alterra-notitie. Alterra Wageningen UR, Wageningen.
- Lammertsma, D.R. & F.J.J. Niewold (2016). De otter. In: S. Broekhuizen, K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys (redactie). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Natuur van Nederland deel 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden: 247-249
- Niewold, F.J.J. (2012). [Otters sinds 2002 terug in Nederland. Ontwikkeling en problematiek tot voorjaar 2012](#) [12]. Rapport NWI-OT2012-04. Niewold Wildlife Infocentre, Doesburg.

Relevante informatie

- [Dossier Otters \(Wageningen Environmental Research\)](#) [13]
- [Zoogdierenvereniging - werkgroep Calutra](#) [14]
- [ARK - otters](#) [15]

Technische toelichting

Naam van het gegeven

Herintroductie Otter, 2002-2015

Omschrijving

Ontwikkeling van het aantal Otters (incl. Verkeersslachtoffers)

Verantwoordelijk instituut

Wageningen UR (Wageningen Environmental Research (Alterra))

Berekeningswijze

Verspreiding en aantal. In 2010 is de financiering van het monitoringprogramma 'Herintroductie otter' door het ministerie van Economische Zaken tijdelijk gestopt. In 2012 is de monitoring weer hervat. DNA- onderzoek vindt weer plaats in de winters vanaf 2012-2013. Voor 2011 wordt verwezen naar Niewold (2012). Verkeersslachtoffers. Dit betreft het aantal gemelde verkeersslachtoffers op wegen (per kalenderjaar).

Basistabel

Verspreidingsgegevens zijn vastgesteld op basis van spraintlocaties (DNA-onderzoek), sporen en cameravallen.

Geografisch verdeling

Nederland

Andere variabelen

Verspreiding (aantallen) van otters in 5 bij 5 km hokken

Verschijningsfrequentie

Een tot tweejaarlijks

Achtergrondliteratuur

Koelewijn, H.P., M. Pérez-Haro, H.A.H. Jansman, M.C. Boerwinkel, J. Bovenschen, D.R. Lammertsma, F.J.J. Niewold & A.T. Kuiters (2010). [The reintroduction of the Eurasian otter \(*Lutra lutra*\) into the Netherlands: hidden life revealed by noninvasive genetic monitoring](#) [6]. Conservation Genetics 11: 601-614. Kuiters, A.T. & D.R. Lammertsma (2014). [Infrastructuurle knelpunten voor de otter: Overzicht van verkeersknelpunten met mate van urgentie voor het nemen van mitigerende maatregelen](#) [7]. Alterra-rapport 2513. Alterra Wageningen UR. Kuiters, L.[A.T.] & D.[R.] Lammertsma (2016). [Stand van zaken urgente otterknelpunten](#) [8]. Alterra Wageningen UR, Wageningen. Kuiters, A.T., G.A. de Groot, D.R. Lammertsma, H.A.H. Jansman & J. Bovenschen (2015). [Genetische monitoring van de Nederlandse otterpopulatie 2013/2014. Ontwikkeling van populatieomvang en populatiegenetische status](#) [9]. Alterra-rapport 2624, Wageningen. Kuiters, A.T., G.A. de Groot, D.R. Lammertsma, H.A.H. Jansman & J. Bovenschen (2016). [Genetische monitoring van de Nederlandse](#)

[otterpopulatie. Ontwikkeling van populatieomvang en populatiegenetische status 2014/2015.](#) [10] WOt technical report 62. WOT Natuur & Milieu, WUR, Wageningen. Lammertsma, D.R. & N.W. van den Brink (2012). [A short note on the effects of pollutants on the European otter \(Lutra lutra\)](#) [11], Wageningen, Alterra notitie. Alterra Wageningen UR. Lammertsma, D.R. , & F.J.J. Niewold (2016). De otter. In: S. Broekhuizen, K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys (redactie). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Natuur van Nederland deel 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden: 247-249 Niewold, F.J.J. (2012). [Otters sinds 2002 terug in Nederland. Ontwikkeling en problematiek tot voorjaar 2012](#) [12]. Rapport NWI-OT2012-04. Niewold Wildlife Infocentre, Doesburg.

Opmerking

geen

Betrouwbaarheids codering

Verspreiding: B: 2012 - 2015; D: 2011; B: 2002 - 2010; D: tot 2002:

Verkeersslachtoffers: B

B = Schatting gebaseerd op een groot aantal (zeer accurate) metingen, waarbij representativiteit van de gegevens vrijwel volledig is.

D = Schatting, gebaseerd op een aantal metingen, expert judgement, een aantal relevante feiten of gepubliceerde bronnen terzake.

Referentie van deze webpagina

CBS, PBL, RIVM, WUR (2016). [Otter, 2002-2015](#) [16] (indicator 1072, versie 11 , 25 oktober 2016). www.clo.nl. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Den Haag; PBL Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag; RIVM Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven; en Wageningen University and Research, Wageningen.

Bron-URL: <https://www.clo.nl/indicatoren/nl107211>

Links

[1] <https://www.clo.nl/indicatoren/nl1072> [2]

https://www.clo.nl/sites/default/files/infographics/1072_001g_clo_11_nl.png [3]

<https://www.clo.nl/sites/default/files/datasets/c-1072-001g-clo-11-nl.ods> [4]

https://www.clo.nl/sites/default/files/infographics/1072_012g_clo_11_nl.png [5]

<https://www.clo.nl/sites/default/files/datasets/c-1072-012g-clo-11-nl.ods> [6]

<http://www.springerlink.com/content/tg70652471k1n64h/> [7] <http://edepot.wur.nl/306999> [8]

<http://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/391019> [9] <http://edepot.wur.nl/334368> [10]

<http://edepot.wur.nl/377058> [11] <http://edepot.wur.nl/255619> [12]

<http://library.wur.nl/WebQuery/hydrotheek/2047281> [13]

<http://www.wageningenur.nl/nl/Dossiers/dossier/Otters.htm> [14]

<http://www.zoogdiervereniging.nl/otter> [15] <http://www.ark.eu/ark/werk-in-uitvoering/missing-lynx/soorten/otters> [16] <https://www.clo.nl/indicatoren/nl107211>